

Barbara Ehrenreich: **The Hearts of Men.** American Dreams and the Flight from Commitment. Pluto Press. London 1983, 206 s.

Barbara Ehrenreich on teoksessaan »*The Hearts of Men*» pyrkinyt löytämään täysin uuden näkökulman amerikkalaisen yhteiskunnan ja etenkin sen sukupuoliroolien viimeisten vuosikymmenien aikana tapahtuneen muutoksen kuvaamiseen. Näkökulma lähtee miehestä, ja se kertoo siitä ideologiasta, joka on muotoillut etenkin amerikkalaisessa yhteiskunnassa kristallisoituneen miehen roolin perheen elättäjänä sekä sen etiikan, joka näin on määrittänyt miehen elämän lähes totaalisesti.

Parin viime vuosikymmenen aikana tämä ideologia on kuitenkin vähitellen pirstoutunut. Ehrenreich pyrkii siten myös kuvaamaan sitä kehityskulkua ja niitä keinoja, joiden avulla miehet ovat yrittäneet kyseenalaistaa traditionaalista elättäjän rooliansa ja vapauttaa itsensä aikaisemmista kahleistaan.

Miesten vapautusliike — kuten tekijä itse tapahtumaa usein nimittää — on yhteydessä naisten vastaavaan liikkeidintään. Se alkoi kuitenkin Ehrenreichin mukaan jo kymmenisen vuotta ennen kuin naiset alkoivat esittää vaatimuksia yhteiskunnallisen asemansa muuttamiseksi 1960-luvun uuden feministisen liikkeen kautta.

Kirjoittaja kuvaa miehen muuttunutta yhteiskunnallista roolia niin sosiologiselta, historialliselta, psykologiselta, kuin politiikan tutkimuksenkin kannalta; hän käsittelee mm. stressin vaikutuksia roolin muuttumiseen sekä uusia, »henkiseen kasvuun» liittyviä psykologisia virtauksia, joiden mukaan jokaiselle ihmiselle on lähes kaikki mahdollista. Keskityn kuitenkin esittämään teoksen merkitystä lähinnä politiikan tutkimuksen kannalta.

Kaikki alkaa Ehrenreichin mukaan perheinstituutiosta ja siitä traditionaalisesta käsityksestä, jonka mukaan nainen tarvitsee miestä enemmän kuin päinvastoin. Biologisten syiden lisäksi tähän ovat vaikuttaneet taloudelliset seikat: naiset ovat olleet miehistä taloudellisesti riippuvaisia kautta aikojen. Ehrenreich toteaa, että koko amerikkalainen talouselämä perustui koko tämän vuosisadan alun ajatukselle, jonka mukaan miehen tuli saada sellaista palkkaa, että kykenisi elättämään sekä vaimonsa että lapsensa.

Vielä 1950-luvun alussa yhteiskunta odotti, että pojat kasvavat »Mieheksi»; »kypsyys» merkitsi avioliittoa ja perheen elättämistä. Joka tässä tehtävässä epäonnistui, oli yksinkertaisesti »vähemmän kuin Mies». Tätä näkemystä ylläpiti koko kulttuuri, aina akateemisia piirejä myöten.

Vähitellen kuitenkin alkoi esiintyä kirjoittelua, jossa oltiin huolestuneita miesten tilanteesta. Miehiä vaivasi Ehrenreichin mukaan jatkuva pelko, että he olisivatkin liian pehmeitä ja että he olivat tulleet liian konformistisiksi. Tämän taas katsottiin olevan kommunismin olennaisesti liitettävä adjektiivi. Iänikuinen kommunismin peikko astui näin jälleen kerran kuvaan mukaan ja amerikkalaisen miehen uskottiin tätä kautta olevan menettämässä omaa kallisarvoista identiteettiään. Ratkaisuna ei kuitenkaan ollut täydellinen nonkonformistisuus (esim. vaimon jättäminen ja kääntyminen buddhalaisuuteen), vaan tietoisuuden, minän löytäminen pyjaman alta. Näin miesten uskottiin saavuttavan ikään kuin korkeamman, reflektoidumman konformistisuuden.

Mutta tilanteeseen iski myös Hugh Hefner perustamalla Playboy-lehden ja luomalla sen avulla uuden mieskuvan vuonna 1953. Miehen oli tämän kuvan mukaisesti ensimmäiseksi päästävä eroon avioliitosta. Päästyään eroon elättäjän roolistaan miehen taloudelliset resurssit lisääntyivät ja mies kykenisi pääsemään osalliseksi kulutusapparatuurin luomasta runsauden paraatiista. Hefnerin mielestä tämä emansipoitunut mies mm. asuisi upeassa poikamiesasunnossaan siemaillen coctailleja Adidakseen uudet asusteet päällään. Hänen ei tarvitsisi myöskään sitoutua mihinkään, ei antaa mitään, vain ottaa ja käyttää, niin autoaan kuin naisekin.

Hugh Hefnerin ajattelun perustana voidaan esim. psykoanalyttisesta näkökulmasta katsottuna olevan sekä toiminnan että tavoitteiden seksualisaation: uusi asunto tai auto on kuva, jonka toisten ihmisten toivotaan saavan meistä. Ihminen ei kuluta tavaraa itseään vaan sen abstraktia ideaa. Tuo idea puolestaan sisällyttää itseensä ne libidosta lähtevät mielikuvat, joita mainostajat meille myyvät.

Ehrenreich ei kuitenkaan valitettavasti laajenna analyysiaan kattamaan tämänkaltaisia selitysmalleja. Hän ei pyri tai kykene selvittämään, miksi miesten keinot muodostuivat juuri sellaisiksi kuin lähihistoria osoittaa. Tässä häntä olisi mielestäni auttanut esim. juuri psyko-

analyttisten selitysmallien käyttäminen. Ehrenreich tukeutuu analyysissään paljolti työhön ja traditionaaliseen valtakäsitykseen, mikä ajoittain tuntuu korostuneesti aikansa eläneeltä. Analyysin tietyn asteisesta pinnallisuudesta huolimatta kirjoittajaa voi kuitenkin kiittää hänen osittain täysin uusista ja ennakkoluulottomista perspektiiveistään.

Hugh Hefnerin ajama pseudovapautuminen korosti Ehrenreichin mukaan ennen kaikkea kulutuksen, mutta myös työn merkitystä amerikkalaisen yhteiskunnan kulmakivenä. Vuonna 1963 Hefner jopa julisti Playboyn »hengen» auttavan Yhdysvaltoja saavuttamaan jälleen itselleen paikan maailman johtajana.

Tässä mielessä Playboyn ideologia oli vastakkainen 1950–60 -lukujen vaihteessa Yhdysvalloissa kehittyneelle nk. beat-liikkeelle. Tämä vastusti jyrkästi niin rutiinomaista työntekoa kuin kulutuskulttuurin luomaa harhakuua todellisuudesta. Tästä huolimatta siinäkin naiset pyrittiin yhä ohittamaan; he eivät merkinneet muuta kuin enintään ajoittaisia uusia »kokemuksia».

Playboyn ja etenkin beat-liikkeen esiin nostama mallikuva mieskapinoitsijasta oli Ehrenreichin mielestä samalla johtava esimerkki aikansa dekadessista. Tätä kuvaa tahtoivat myös kapinoitsijat itekin pitää yllä. Osa heidän statustaan muodostui juuri nonkonformistisuudesta; he tahtoivat olla erilaisia, »marginaalisia» miehiä. Sen sijaan 1970-luvun miesten vastakulttuuri oli perinyt 1960-lukulaisilta uuden, pehmeämmän miesmallin. Nämä kapinoitsijat eivät pyrkineetkään kuulumaan marginaaliryhmään. Heille oli esim. terveys (sekä fyysisesti että emotionaalisenä kasvuna ymmärrettynä) uusi tärkeä arvo, joka liittyi oleellisesti osana uuteen sosiaaliseen statukseen. Samalla tämä uudentyyppinen vapautusliike pyrki muuttamaan sitä perinteellistä kaavaa, jonka mukaan miehen »onnistunut» elämänsykli etenee. Uuden kaavan mukaan miehen elämä etenisi poikamaisesta fyysisen aggression korostamisesta aikuisen maskuliinisen kylmyyden kautta korkeimman mahdollisen tietoisuuden saavuttamiseen, vapauteen, joustavuuteen ja humanisaatioon.

Edellä esitetty liittyy kuitenkin keskiluokkaan. Sen sijaan työväenluokan mieskulttuuria Ehrenreich käsittelee analysoidessaan työväenluokkaan kuuluvien miesten sosiaalista käyttäytymistä. Vallitsevana selitystapana on ollut, että ollessaan vailla valtaa suhteessa toisiin miehiin, pyrkivät nämä miehet korostuneesti osoittamaan valtaansa suhteessa naiseen ja lapsiin. Ehrenreich itse puolestaan tuntuu hyväksyvän englantilaisen Andrew Tolson marxilaisuuteen perustuvan näemyksen, jonka mukaan työväenluokan käyttämä voimakkaasti maskuliininen kieli auttaa muodostamaan oman kulttuurin, joka puolestaan edesauttaa paikallisen vastarinnan harjoittamista suhteessa todellisiin vallan käyttäjiin. Tässä merkityksessä työväenluokan šovinismi onkin elintärkeä kulttuurinen puolustuskeino.

Barbara Ehrenreich näkee selvän yhteyden miesten vapautumistarpeiden ja amerikkalaiseen äärioikeistoon osana kuuluvan nk. antifeministisen liikkeen välillä. Hän väittää, ettei antifeminismi ole niinkään syntynyt vastaliikkeenä feminismille, vaan miesten vapautumispyrkimyksille. Antifeminismi nimittäin korostaa miehen traditionaalista roolia, miestä velvollisuutensa tuntevana perheen elättäjänä. Antifeministit vastustivat mm. ERA:ta (Equal Rights Amendment), koska tämä olisi heidän mukaansa ottanut naisilta pois ne oikeudet, jotka heillä jo oli. Toisin sanoen oikeuden olla kotiäiti. Lisäksi he ovat vastustaneet aborttia, koska mahdollisuus seksiin ilman lapsen saamisen pelkoa heikentäisi huomattavasti miesten velvollisuudentunnetta. Antifeministit ovatkin syyttäneet emansipoituneiden, pillereitä syövien sisartensa edesauttaneen miesten kapinointia. Feministit voidaan heidän mukaansa lukea samaan kastiin kommunistien kanssa; kommunismi heikentää perheen asemaa ja traditionaalisia sukupuolirooleja. Tämä puolestaan edistää antifeministien mielestä Yhdysvaltojen puolustuskyvyn heikkenemistä.

Mielenkiintoinen on uusioikeiston miehiin kohdistama »psykologinen» ajattelutapa, jonka lähtökohtana on, yllättäen kylläkin, miehen perustavaa laatua oleva *heikkous*. Vain naiset kykenevät auttamaan miehiä, jotta nämä saavuttaisivat yhteiskuntakelpoisuutensa. Naisen tulee tämän näkemyksen mukaan antaa miehelleen tukea ja arvostusta yksipuolisesti. Se on täysin luonnollista ja oikeutettua, sillä naisen tärkein emotionaalinen tarve on muodoltaan aktiivista (esim. rakastaminen), kun taas miehen vastaava tarve on luonteeltaan passiivista (esim. olla ihailtu ja arvostettu). Miehet ovat ongelma, mutta vaimot (traditionaalisessa mielessä määriteltyinä) ovat ratkaisu.

Lopputuloksena Ehrenreich toteaa, että uusioikeiston voidaan katsoa tarjonneen hyvin toimeentulevalle miehelle keinon pitää kiinni luokkaetuksistaan, kun taas hyvin toimeentulevalle naiselle se on tarjonnut keinon pitää kiinni miehestään.

Mikä on sitten ratkaisu naisten ja miesten välisille suhteille nyky-yhteiskunnassa? Ehrenreich kytkee kysymyksen koko amerikkalaisen yhteiskunnan muuttamiseen. Hänen mukaansa miesten kapinointi voidaan antifeministisestä näkökulmasta poiketen nähdä naisten kannalta myös erittäin positiivisena. Jos nimittäin tämän kapinoinnin juurten katsotaan olevan narsistisessa kulutuskulttuurissa ja sen kritiikissä, voidaan uuden humanistisen elämäntapaamisen todeta inspiroineen kummankin sukupuolen vapautumispyrkimyksiä. Näin mahdollistuu täysin uudenlainen, rehellinen kommunikaatio sukupuolten välillä. Jos taas miesten kapinointi on pääosin taistelua sitä sosiaalista kontrollia vastaan, joka yrittää saada miehet toimimaan tottelevaisina rutiinoiden tekijöinä, voidaan miesten ehkä uskoa myös kykenevän asettamaan kyseenalaisiksi mm. ydinaseet,

myrkyjätteet jne.

Miten miesten kapinointia sitten pyritäänkään selittämään, ovat seuraukset naisille Ehrenreichin mukaan aina samankaltaiset: molempien sukupuolten taistelusta huolimatta voidaan kiistatta todeta miesten saavuttaneen vapautensa naisia aiemmin. Naisten taloudellinen taso ei ole kohonnut miesten tasolle, vaikka suurin osa niistä velvollisuuksista (yleensä taloudellisista), joista miehet ovat luopuneet, ovat siirtyneet naisille. Niinpä vuonna 1980 amerikkalaisista köyhiin laskettavista aikuisista jopa 2/3 oli naisia.

Jotta naisten asema kohenisi Yhdysvalloissa olisi Ehrenreichin mielestä nostettava tuloverotusta sekä voimakkaasti vähennettävä sotilaallisia menoja. Saavutetussa postpaternalistisessa yhteiskuntamuodossa on kapinoitsijoiden pyrittävä toimimaan yhdessä sitä sosiaalista järjestystä vastaan, joka on alistanut yksilöt mm. merkityksettömän työn kahleisiin sekä kulutuksen hegemoniaan. Kirjoittajan mukaan on myös yritettävä löytää uudet merkitykset sellaisille sanoille kuin »velvollisuus», »kypsyy», »miehekkyy» ja miksei »naisellisuuskin».

Ehrenreichin keinot tuntuvat tämänhetkisessä maailmantilanteessa naiivin utopistisilta. Viimeisten vuosien aikana on nimittäin yhä laajemmin esiin noussut vastaavanlaista kritiikkiä miesten pehmeyttä ja konformistisuutta kohtaan kuin kirjallisuutta ja keskustelua hallitsi 1950-luvun alkupuoliskolla. Silloin vastareaktioksi kehittyi machoismi, playboyt ja tunne-elämän köyhyys. Kysymykseksi jääkin, syntyykö nytkin uusi Hugh Hefner?

SINIKKA RANTALA